

Oponentský posudek diplomové práce Hany Pavlové „Jazykovědné termíny v mediálním diskurzu (Studie determinologizace)“

Diplomová práce Hany Pavlové se zabývá determinologizací, tedy problematikou oslabování a potlačování terminologické platnosti a terminologických rysů lexikálních jednotek. Jde o komplex otázek, které u nás zatím byly jak v aspektu teoretickém, tak v aspektu materiálovém sledovány jen poměrně málo, ačkoli jsou nepochybně důležité z hlediska lexikologického i z hlediska stylistického a komunikačního. Výběr tématu diplomové práce je tak jistě třeba ocenit. Autorka také vhodně zvolila oblast, na níž determinologizaci zkoumá – zabývá se způsoby užívání jazykovědných termínů v mediálním diskurzu. Ten má velký sociální dosah a je zdrojem mnoha pozoruhodných dokladů. Zároveň tak můžeme vidět, jak se právě lingvistická terminologie významově a funkčně modifikuje, když překročí hranice sféry odborného vyjadřování.

Autorka ke zpracování tématu determinologizace přistoupila zodpovědně a seriózně. Vychází z rozsáhlého souboru relevantní odborné literatury, především české, ale také zahraniční. Materiál k analýze byl vybrán pečlivě a na základě přesně stanovených kritérií. Diplomová práce odpovídá standardům odborného textu, výklad je systematický, důkladný a přehledný (např. je do textu začleněna řada shrnutí dílčích výsledků).

První tři kapitoly práce jsou věnovány obecným otázkám terminologie a procesům terminologizace a determinologizace. Autorka zde na základě pozorně a zároveň kriticky prostudované odborné literatury podává užitečný přehled vývoje názorů na problematiku terminologie a současně vytváří bázi pro svůj přístup k výzkumu. K důležitým a pozitivním rysům analýzy, které z něho vyplývají, patří zejména důraz na sledování lexikálních jednotek v textové a komunikační souvislosti a pojetí determinologizace jako dynamického procesu, který může pokročit do různých stadií (srov. Závěr, s. 73–74).

I když je hlavním předmětem pozornosti problematika determinologizace, soustavnější reflexi by si zasloužil i další koncept zmíněný v titulu práce, mediální diskurz (a jeho vztah k diskurzu odbornému, resp. vědeckému); v práci nacházíme jen krátkou, půlstránkovou pasáž věnovanou chápání diskurzu (s. 20). Právě otázka povahy mediálního diskurzu a diferencí mezi ním a odborným diskurzem (jakož i přechodovou oblastí diskurzu populárně naučného) se v práci opakovaně vynořuje, byť nestojí v centru zájmu. Systematičtější popis by tak mohl být prospěšný. Obdobně narážíme na problém vzájemné relace mezi pojmy (*funkční*) *styl* a *diskurz*; srov. např. formulaci: „neostré hranice mezi odborným a neodborným

stylem v publicistickém diskurzu“ (s. 73). Vysvětlení by si zasloužilo také chápání vztahu mezi mediálním diskurzem a diskurzem (stylem, textem) publicistickým.

První část čtvrté kapitoly, představující jádro práce, je věnována metodologii výzkumu a výběru termínů pro analýzu. Autorka zde postupuje důkladně a uvážlivě; přesně ukazuje přednosti a meze zvoleného způsobu získávání jazykového materiálu (zdrojem dokladů byl korpus SYN2013PUB) a popisuje operace, které uplatnila při získávání lexikálních jednotek, jež mohou být spojeny s determinologizací.

Následuje rozsáhlá pasáž, v níž autorka na dobře zvolených příkladech prezentuje výsledky svého zkoumání. Z výkladu zřetelně vyplývá, že při posuzování výskytu determinologizace a míry pokročilosti tohoto procesu je třeba přihlížet k různým faktorům; důležitý je kontext, do něhož jsou terminologická pojmenování zasazena (obrazná, expresivní, frazeologická vyjádření apod.), ale také případné vysvětlování významu, sémantické posuny či zjevně chybné užití. Zvláště podnětná je příkladová analýza pěti vybraných terminologických výrazů: *epiteton*, *oxymóron*, *holá věta*, *eufemismus*, *kondicionál*. Bylo by sice možno namítat, že *epiteton* a *oxymóron* patří spíše do sféry poetiky než do sféry lingvistiky, důležité ale je, že se zde proces determinologizace ve svých různých stadiích představuje velmi názorně.

Analýza jako celek je nepochybně zdařilá, k některým místům je ovšem možno připojit určité dotazy, doplňky či komentáře. Jde přitom pouze o jednotlivosti, resp. drobnosti:

(1) Hromadění metafor obdobného druhu v textu bývá označováno jako *tažená metafora* (s. 36).

(2) V čem spočívá metonymičnost ve výpovědi *úplným peklem jsou slovesné vidy a předpony* (s. 36)?

(3) Vyjádření jako *uslyšíme jen bezradné šermování plytkou slovní vatou* jsou příkladem tzv. *katachréze* (s. 37).

(4) Termín *jazykověda* není zapojen do kulturního frazému *danajský dar*; je součástí atributu, který frazém rozvíjí (s. 37).

(5) Zdůrazněné výrazy *zdrobněliny* a *deminutiva* nejsou expresivní, expresivitu vykazují jen citovaná *slovíčka* a *větičky* (s. 44).

(6) Vyjádření *našli, mí rádcové* [...] bych spíše než za kolokviální frazém označil za zpopularizovaný citát, v daném případě z filmu; někdy se tu hovoří o „hláškách“ (s. 45).

(7) „V pátém příkladu je termín *kalambúr* explicitně zařazen do kategorie *jiných spletitostí*.“ Máme-li být přesní, jde o kategorii *spletitostí*. Formulace *a jiných* zahrnuje *kalambúr* do dané kategorie (s. 50).

(8) Je slovní spojení *oprávněná hrůza* kolokviální frazém (s. 57)?

Užitečnou součástí diplomové práce jsou rozsáhlé přílohy, které zahrnují soupisy dokladů determinologizace (příloha I–IX) a celkový seznam analyzovaných termínů s vyznačením těch, u nichž byly nalezeny projevy determinologizace (příloha X). Není však zřejmé, podle jakého principu byly doklady v přílohách I–IX řazeny.

Práce je psána kultivovaným odborným jazykem, autorka se ovšem na několika místech nevyhnula interpunkčním chybám (absence čárek: „která je současně vědomě porušována a dochází tak k aktualizaci vyjádření“ – s. 20, aj.). Ojediněle se objevují i jiné nedostatky, jako je nenáležitý tvar slovesa v přísudku: „Jazykověda a lingvistická terminologie by měla být smysluplná“ (s. 16).

Celkově je ale diplomová práce Hany Pavlové nepochybně prací důkladně připravenou, promyšlenou a zdařilou. Nacházíme v ní cenný jazykový materiál, který je pečlivě utříděn a soustavně analyzován.

Závěr: Diplomová práce Hany Pavlové plně splňuje nároky kladené na diplomovou práci. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 14. ledna 2019

Prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.,
ÚČJTK FF UK